

Díky zprávě „Hospodaření rozpočtů územních samosprávných celků, dobrovolných svazků obcí a regionálních rad regionů soudržnosti za rok 2012“ jsem se dozvěděla, jak jsme na tom se zadlužením obcí a krajů. Z tabulek, které jsou k materiálu přiloženy, jsem zjistila, že nejzadluženějším krajem v České republice je zrovna Olomoucký kraj, a to i přesto, že rozhodně nepatří mezi ty největší. Dluží 3,906 miliardy Kč. Obce v Česku celkem dluží 90 mld Kč a kraje celkem 24,5 mld Kč. Přesvědčte se sami z výňatku Státního závěrečného účtu, jak roste zadlužování územně samosprávných celků.

Vývoj zadluženosti

Obce (vč. jimi zřizovaných příspěvkových organizací) [\[1\]](#) vykázaly ke konci roku 2012 celkový dluh [\[2\]](#) ve výši 90,0 mld. Kč. Proti skutečnosti roku 2011 se jedná o nárůst o 9,2 %, přičemž v absolutním vyjádření se dluh zvýšil o 7,6 mld. Kč.

V celkovém objemu zadluženosti obcí jsou zahrnuty bankovní úvěry od peněžních ústavů, emitované komunální dluhopisy, přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy, vč. půjček ze státního rozpočtu a státních fondů.

Tabulka č. 10: Souhrnné údaje o zadluženosti obcí ČR v letech 2001–2012 (v mld. Kč)

Ukazatel

2001

2002

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

2011

2012

Úvěry

22,6

27,3

35,2

38,5

43,7

47,1

46,7

47,4

55,8

59,9

60,9

68,3

Komunální dluhopisy

13,3

15,9

21,7

23,9

23,5

22,9

22,6

22,7

14,7

15,8

14,0

13,8

Přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy

12,4

12,6

13,5

12,4

11,8

10,9

9,9

10,0

10,1

7,6

7,5

7,9

Celkem

48,3

55,8

70,4

74,8

79,0

80,9

79,2

80,1

80,6

83,3

82,4

90,0

Z uvedených údajů je zřejmý výrazný meziroční nárůst dluhu. Na jedné straně došlo k nárůstu na položce úvěrů (o 7,4 mld. Kč) a na položce přijatých návratných výpomocí a ostatních dluhů (o 0,4 mld. Kč), na druhé straně došlo k přecenění (snížení účetní hodnoty) emisí komunálních dluhopisů hlavního města Prahy a statutárního města Ostravy denominovaných v EUR, čímž se celková hodnota emitovaných komunálních dluhopisů vyjádřená v Kč snížila o 0,2 mld. Kč.

Ve struktuře dluhu obcí mají dlouhodobě největší váhu úvěry, jejichž podíl během roku 2012 vzrostl o 2 p. b. na 75,9 %, podíl emitovaných komunálních dluhopisů se snížil o 1,7 p. b. na 15,3 % a zbývající část dluhu obcí (8,8 %) tvořily přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy.

Úvěry, které obce přijaly od peněžních ústavů, byly podobně jako v minulých letech, směřovány zejména na rekonstrukce a výstavbu technické infrastruktury (místní komunikace, kanalizace, čistírny odpadních vod, vodovody), na předfinancování investičních projektů spolufinancovaných z fondů EU a na regeneraci a výstavbu bytového fondu. Obce tyto prostředky rovněž použily na rekonstrukce, zateplování a rozšíření školských zařízení, sportovních areálů a jiné občanské vybavenosti. Některá statutární města a hl. m. Praha také čerpaly úvěry poskytnuté Evropskou investiční bankou určené na financování investic do zkvalitnění městské infrastruktury. Tyto úvěry se vyznačují relativně nízkým úročením a velmi dlouhou dobou splatnosti. Až na zanedbatelné výjimky byla většina úvěrů i v roce 2012 obcím poskytnuta v domácí měně.

Vedoucí postavení v poskytování úvěrů si stále udržuje Česká spořitelna, a. s. před Komerční bankou, a.s. Třetím největším poskytovatelem je Československá obchodní banka, a.s. V poskytování úvěrů a půjček je aktivních i mnoho dalších právnických a fyzických osob, včetně obcí. Většina úrokových sazeb je pevně stanovena nebo je navázána na mezibankovní úrokovou sazbu PRIBOR. Úrokové sazby se pohybují od nuly po několik desítek procent v případě spotřebitelských úvěrů a finančního pronájmu (zpravidla pořízení vozidel a komunální techniky). Většina smluvených sazeb nepřesahovala 3 procentní body. Přirážky k sazbám vázaných na mezibankovní úrokovou sazbu PRIBOR obvykle nepřesahovaly 2 p. b. Pro více než polovinu poskytnutých úvěrů a půjček jejich poskytovatelé nevyžadovali ručení. Pokud bylo ručení vyžadováno, nejčastěji šlo o ručení směnkou, majetkem obce nebo budoucími příjmy rozpočtu obce.

Emisi komunálních dluhopisů vykazuje hl. m. Praha (9,3 mld. Kč) a statutární města Ostrava (2,5 mld. Kč) a Liberec (2,0 mld. Kč). Celková účetní hodnota emitovaných komunálních dluhopisů činila koncem roku 13,8 mld. Kč.

Položka přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy vykazovala meziroční růst o 0,4 mld. Kč. Na jedné straně došlo k poklesu přijatých krátkodobých půjček a návratných finančních výpomocí (o 0,2 mld. Kč), na druhé straně došlo k nárůstu vydaných směnek (o 0,4 mld. Kč) a ostatních dlouhodobých závazků (o 0,2 mld. Kč).

Obce také na své účty přijaly nízkoúročené půjčky z rozpočtů Státního fondu životního prostředí (178,3 mil. Kč) a Státního fondu rozvoje bydlení (13,5 mil. Kč). Půjčky byly směřovány především na ochranu vod, intenzifikace čistíren odpadních vod a jejich výstavbu nebo na opravy a modernizace bytového fondu.

Z hlediska vztahu výše finančních prostředků na bankovních účtech rozpočtového hospodaření obcí [3] a běžných účtech jimi zřízených příspěvkových organizací [4] a výše zadluženosti došlo oproti roku 2011 k výraznější změně, nárůst peněžních zůstatků na účtech převýšil růst hodnoty dluhu. Ke konci roku 2012 výše zadluženosti převyšovala výši finančních zůstatků o 2,7 mld. Kč, zatímco v předchozím roce to bylo o 11,2 mld. Kč.

Tabulka č. 11: Stav na účtech a stav zadluženosti obcí a jimi zřízených příspěvkových organizací v letech 2001–2012 (v mld. Kč)

Ukazatel

2001

2002

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

2011

2012

Stav na účtech celkem

37,3

39,8

47,1

52,2

61,8

65,6

72,6

87,6

69,6

72,5

71,2

87,3

Zadluženost celkem

48,3

55,8

70,4

74,9

79,0

81,0

79,3

80,1

80,6

83,3

82,4

90,0

Rozdíl

-11,0

-16,1

-23,3

-22,7

-17,2

-15,4

-6,7

7,5

-11,0

-10,8

-11,2

-2,7

V roce 1994 vykázalo zadluženost 1 969 obcí z celkového počtu 6 221 obcí, tj. 31,7 % obcí. V roce 2012 vykázalo zadluženost 3 217 [\[5\]](#) obcí z celkového počtu 6 246 obcí, což je více než polovina (51,5 %) obcí z celkového počtu. Počet obcí, které vykázaly v posledních letech zadluženost je poměrně stabilizovaný, přestože meziročně došlo k jeho mírnému nárůstu (o 128 obcí, tj. o 2 p. b.).

Z pohledu posuzování zadluženosti podle velikostních kategorií obcí lze, stejně jako v minulých obdobích, konstatovat, že podíl obcí vykazujících dluh se zvyšuje s rostoucím počtem obyvatel obce. Nejnižší procentní podíl obcí vykazujících dluh lze nalézt v nejnižší velikostní kategorii 1 – 100 obyvatel (podíl 19,5 %). Velikostní kategorie obcí nad 5 000 obyvatel mají vyšší než 95 % podíl počtu obcí vykazujících dluh. Oproti předchozímu období došlo k poklesu podílu obcí vykazujících dluh v kategoriích do 100, do 5 000, do 20 000 a do 50 000 obyvatel. Relativně nejvyšší meziroční nárůst dluhu byl zaznamenán v kategorii 50 001 – 100 000 obyvatel (o 24,9 %). Všechna města s počtem obyvatel nad 50 000 vykazují dluh v souhrnné výši více než 58,4 mld. Kč, což je o 7,6 mld. Kč více než v roce 2011. Dluh ostatních obcí se meziročně zvýšil jen nepatrně.

Na celkové zadluženosti obcí se i v roce 2012 výrazně podílela 4 největší města ČR. V předchozích letech jejich podíl na celkové zadluženosti klesal (z 65,4 % v roce 2004 až na 46,6 % v roce 2011), v minulém roce byl tento trend přerušen a podíl 4 největších měst na celkové zadluženosti se zvýšil na více než 50 %.

Tabulka č. 12: Údaje o zadluženosti obcí ČR bez hl. m. Prahy, Plzně, Brna a Ostravy v letech 2001-2012 (v mld. Kč)

Ukazatel

2001

2002

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

2011

2012

Úvěry

14,3

16,5

18,4

19,8

22,0

25,7

25,9

26,9

34,8

35,5

36,3

36,4

Komunální dluhopisy

0,0

0,0

0,0

0,0

0,0

0,0

0,0

0,0

0,0

2,0

2,0

2,0

Přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy

9,8

9,7

9,6

9,1

8,6

7,8

7,0

7,4

6,5

5,7

5,7

6,1

Celkem

24,1

26,2

28,0

28,9

30,6

33,5

32,9

34,3

41,3

43,2

44,0

44,5

Bez zahrnutí čtyř největších měst (tj. hl. m. Praha, Plzeň, Brno a Ostrava), jejichž zadluženost dosahuje výše 45,5 mld. Kč, činí zadluženost ostatních obcí celkem 44,5 mld. Kč. U obcí bez těchto největších měst došlo ke zvýšení celkové zadluženosti o 0,5 mld. Kč.

Tabulka č. 13: Vývoj podílu zadluženosti hl. m. Prahy, Plzně, Brna a Ostravy na celkové zadluženosti obcí v letech 2001–2012 (v mld. Kč)

Ukazatel

2001

2002

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

2011

2012

Celková zadluženost obcí v ČR

48,3

55,8

70,4

74,8

79,0

80,9

79,2

80,1

80,6

83,3

82,4

90,0

Zadluženost 4 největších měst

24,2

29,6

42,4

45,9

48,4

47,4

46,3

45,8

39,3

40,1

38,4

45,5

% podíl 4 největších měst na celkové zadluženosti

50,1

53,0

60,2

61,4

61,3

58,6

58,5

57,2

48,8

48,1

46,6

50,6

Celková výše dluhu hl. m. Prahy (včetně zřízených příspěvkových organizací) dosáhla ke konci roku hodnoty 31,2 mld. Kč, což je o 4,5 mld. Kč více než v roce předchozím. Podíl zadluženosti hl. m. Prahy na celkové zadluženosti obcí se proti roku 2011 zvýšil o 2,2 p.b. na 34,7 %.

Dobrovolné svazky obcí vykázaly ke konci roku 2012 dluh ve stejné výši jako v roce předchozím, a to 2,5 mld. Kč. Pouze došlo k mírnému snížení podílu dlouhodobých úvěrů na celkovém dluhu (z 86,6 % na 83,1 %). Dobrovolné svazky obcí využívají získané prostředky především na rozvoj a obnovu místní infrastruktury (vodovody a kanalizace), odpadové hospodářství a na projekty zvyšující atraktivitu jejich území.

Kraje (včetně jimi zřízených příspěvkových organizací) vykázaly ke konci roku 2012 dluh v

celkové výši 24,5 mld. Kč. Hodnota dluhu se meziročně zvýšila o téměř 2,2 mld. Kč (o 9,8 %). Oproti předchozímu roku se tak jedná o nižší tempo růstu dluhu, přesto jeho dynamika zůstává relativně vysoká. Růst dluhu byl vykázan na položce úvěrů (o více než 2,5 mld. Kč), jejichž podíl na celkové zadluženosti krajů dosáhl 90,6 %. Stav přijatých návratných finančních výpomocí a ostatních dluhů se snížil o více než 0,3 mld. Kč. Kraje ani v roce 2012 neemitovaly komunální dluhopisy.

Tabulka č. 14: Souhrnné údaje o zadluženosti krajů ČR v letech 2003–2012 (v mld. Kč)

Ukazatel

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

2011

2012

Úvěry

0,2

0,4

1,8

6,5

9,4

11,9

17,4

16,6

19,6

22,2

Přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy

1,1

1,1

1,1

1,2

1,0

2,7

3,5

2,5

2,7

2,3

Celkem

1,3

1,5

2,9

7,7

10,4

14,6

20,9

19,1

22,3

24,5

Některé kraje pokračovaly v čerpání úvěrů poskytnutých Evropskou investiční bankou, jimiž předfinancovávají a spolufinancují rozsáhlé investice do regionální infrastruktury (rekonstrukce silnic II. a III. tříd, občanská vybavenost), cestovního ruchu, vědy a výzkumu. Tyto úvěry jsou zpravidla čerpány v několika tranších s různou délkou splatnosti, obvykle přesahující 10 let. Ostatní úvěry přijaly kraje zejména od Komerční banky, a.s., České spořitelny, a.s., nebo Československé obchodní banky, a.s. za účelem předfinancování investičních projektů, oprav silnic či odstraňování povodňových škod.

Rozdíl mezi stavem peněžních prostředků na bankovních účtech rozpočtového hospodaření krajů a běžných účtech jimi zřízených příspěvkových organizací a stavem zadluženosti se od roku 2003 udržoval nad hranicí 10,0 mld. Kč. V roce 2009 se tento rozdíl skokově snížil na 1,2 mld. Kč. Ke konci roku 2012 byl poprvé vykázán stav dluhu vyšší než stav peněžních prostředků (o 1,4 mld. Kč).

Tabulka č. 15: Stavy na účtech a stav zadluženosti krajů a jimi zřízených příspěvkových organizací v letech 2001-2012 (v mld. Kč)

Ukazatel

2001

2002

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

2011

2012

Stav na účtech celkem

4,4

6,9

12,5

13,1

15,1

17,8

21,0

24,9

22,1

22,2

24,1

23,1

Zadluženost celkem

0,0

0,0

1,3

1,5

2,9

7,7

10,4

14,6

20,9

19,1

22,3

24,5

Rozdíl

4,4

6,9

11,2

11,6

12,2

10,1

10,6

10,3

1,2

3,1

1,8

-1,4

Regionální rady regionů soudržnosti v roce 2012 poprvé ve své historii významněji zvýšily hodnotu svého dluhu. Jeho hodnota dosáhla částky 125,5 mil. Kč. Tzn. meziroční nárůst o 124,4 mil. Kč. Nárůst je způsoben přijetím krátkodobých úvěrů u dvou regionálních rad regionů soudržnosti, které dosáhly hodnoty 124,5 mil. Kč.

Územní rozpočty v souhrnu ke konci sledovaného období vykázaly zadluženost ve výši 117,1 mld. Kč, což je o 9,2 % (9,9 mld. Kč) více než v roce předchozím. Jedná se o dosud nejvyšší dosaženou hodnotu zadluženosti a zároveň o nejvyšší meziroční nárůst od roku 2003.

Tabulka č. 16: Stavy na účtech a stav zadluženosti územních rozpočtů v letech 2001–2012 (v mld. Kč)

Ukazatel

2001

2002

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

2011

2012

Stav na účtech celkem

41,9

47,0

59,9

65,7

77,8

84,2

94,6

114,1

93,4

96,6

97,2

112,3

Zadluženost celkem

49,3

56,8

72,8

77,5

83,5

90,9

92,2

97,2

104,1

105,1

107,2

117,1

Rozdíl

-7,4

-9,8

-12,9

-11,8

-5,7

-6,7

2,4

16,9

-10,7

-8,5

-10,0

-4,8

Stav finančních prostředků na bankovních účtech rozpočtového hospodaření obcí a DSO, krajů, regionálních rad a na běžných účtech příspěvkových organizací územních samosprávných celků se meziročně zvýšil o téměř 15,1 mld. Kč (15,5 %) na 112,3 mld. Kč a překonal tak o 5,2 mld. Kč nárůst hodnoty dluhu.

Zdroj dat: Státní závěrečný účet za rok 2012, který bude projednávat Výbor pro veřejnou správu a regionální rozvoj. Hospodaření rozpočtů územních samosprávných celků, dobrovolných svazků obcí a regionálních rad regionů soudržnosti za rok 2012.

[1] Čerpáno z dat přijatých do CSÚIS do 8.3.2013. V údajích nejsou zahrnuty 2 obce, 2 dobrovolné svazky obcí a 1 příspěvková organizace, jejichž výkaz nebyl do 8.3.2012 do CSÚIS předán.

[2] Do údajů o zadluženosti jsou od 1.1.2010 zahrnovány stavy na syntetických účtech 281, 282, 283, 289, 322, 326, 362, 451, 452, 453, 456, 457 a 459.

[3] Zahrnuje SÚ 068, 231, 236, 244, 261.

[4] Zahrnuje SÚ 068, 241, 244, 261.

[5] U dvou obcí, které nepředaly svou řádnou účetní závěrku, nebylo možné provést hodnocení. Z finančního výkazu lze však usuzovat, že jedna z těchto obcí dluh vykazuje.

[Joomla SEO powered by JoomSEF](#)